

**ПСИХОЛОГІЧНИЙ
СУПРОВІД ФОРМУВАННЯ
ЕКОЛОГІЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ**

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про освіту

Розділ II СТРУКТУРА ОСВІТИ

Стаття 12. Повна загальна середня освіта

1. Метою повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності.

Досягнення цієї мети забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності:

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
- математична компетентність;
- компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- інноваційність;
- екологічна компетентність;**
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- навчання впродовж життя;
- громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей;
- культурна компетентність;
- підприємливість та фінансова грамотність;
- інші компетентності, передбачені стандартом освіти.

ЕКОЛОГІЧНА ГРАМОТНІСТЬ І ЗДОРОВЕ ЖИТТЯ

Концепція Нової української школи

Уміння розумно та раціонально користуватися природними ресурсами в рамках сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя.

Рамкова програма ЄС щодо оновлених ключових компетентностей

Особиста, соціальна, навчальна

здатність усвідомлювати внутрішні стани, ефективно управляти часом та інформацією, конструктивно працювати з іншими людьми, залишатися стійкими і керувати власним навчанням та кар'єрою.

Включає здатність справлятися з невизначеністю та складністю, учитися вчитися, підтримувати фізичне та емоційне благополуччя, співпереживати і конструктивно вирішувати конфлікти.

Основні знання, вміння, навички та ставлення, пов'язані з цією компетенцією:

Особиста, соціальна та навчальна компетенція передбачає **знання компонентів здоров'я розуму, тіла і способу життя.**

Особиста компетентність передбачає вміння бути стійкими і здатними впоратися з невизначеністю та стресом.

Особистісні навички включають здатність виявляти свої можливості, концентруватися, справлятися зі складністю, критично аналізувати ситуації та приймати рішення.

Математична компетентність та компетентність у науках, технологіях та інженерії

*Для науки, технологій та інженерії **основні знання** включають **основні принципи природного світу**, фундаментальні наукові концепції, теорії, принципи та методи, технології і технологічні продукти та процеси, а також розуміння впливу науки, техніки, інженерії та діяльності людини загалом на природу.*

Це дає можливість людям краще **зрозуміти досягнення, обмеження та ризики наукових теорій** та застосування технологій у суспільствах (у контексті цінностей, моральних питань, культури, прийняття рішень тощо).

Вміння у цій сфері **включають організацію процесу вивчення природи через контрольовані експерименти, застосування принципів наукового дослідження**, здатність використовувати технологічні інструменти і машини, а також наукові дані для досягнення мети або отримання доказового рішення.

Ця компетентність включає **такі ставлення: цікавість, турбота про етичні проблеми, підтримка безпеки та екологічної стійкості, зокрема критичне оцінювання впливу технологічного прогресу на особистість, сім'ю, спільноту та світ загалом.**

Чотиривимірна модель освіти

Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) спільно з Дитячим фондом Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ) та у співпраці з багатьма іншими міжнародними і національними організаціями запропонували концептуальну модель для розробки освітніх програм. Модель має чотири виміри навчання:

- **учитися знати (пізнавати, вчитися);**
- **учитися застосовувати знання (діяти);**
- **учитися бути (жити у злагоді з собою);**
- **учитися жити разом (жити у мирі та злагоді з іншими).**

Психологічна модель формування екологічної культури

Етапи розвитку екологічної культури	Параметри розвитку	Методи розвитку
4. Екологічна культура	Свідомість і діяльність	<ul style="list-style-type: none"> •Втілення проектів і творчих задумів. •Самостійна екологічна діяльність
3. Екологічна компетентність	<ul style="list-style-type: none"> •Особистісне ставлення до життєвого середовища. •Готовність відповідати за наслідки власної екологічної діяльності	<ul style="list-style-type: none"> •Участь у тренінгу формування готовості до екологічної діяльності. •Екологічна діяльність.
2. Екологічна освіченість	<ul style="list-style-type: none"> •Системність знань. •Вміння застосовувати знання. •Вміння транслювати знання	<ul style="list-style-type: none"> •Творча діяльність. •Проектно-ігрова діяльність
1. Екологічна грамотність	Знання. Установки. Усвідомлення екологічних проблем.	<ul style="list-style-type: none"> •Ігрова діяльність. •Демонстраційні експерименти. •Інтерактивні лекції.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

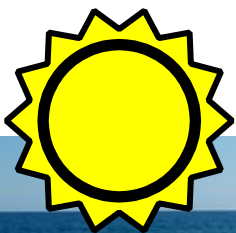
ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

- принцип екологічності,
- принцип конструктивності,
- принцип позитивності.
- принцип компетентності;
- принцип особистої вмотивованості;
- принцип усвідомлення наслідків екологічної діяльності;
- принцип особистої відповідальності;
- принцип наукового підходу;
- принцип зв'язку з реальним життям.

МЕТОДИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

- інтерактивні лекції,
- метод дискусії,
- ігрові методи,
- метод кейсів (аналіз екологічних ситуацій),
- метод постановки і розв'язання проблем,
- метод екологічної експертизи,
- екологічне проектування,
- креативні та поведінкові методи.

Складові екологічної компетентності

КОГНІТИВНА

- Знання основних принципів природного світу
- Установки
- Умови середовища

ЦІННІСНО-ЕТИЧНА

- Розвиток особистісного ставлення до довкілля (суб'єктне ставлення до природи).
- Причетність до розв'язання проблем довкілля

ОПЕРАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНА ПОВЕДІНКОВА

- Готовність відповідати за наслідки своєї діяльності
- Вміння транслювати у суспільство;
- Вміння впливати на суспільство
- Ігрові методи, демонстраційні експерименти

МОТИВАЦІЙНА

1. Мотивація взаємодії з природою ("Натурофіл"; "Альтернатива"): когнітивна; прагматична; перцептивно-афективна; поступочна; натуралістична ерудиція.
- 2. Установка, яка домінує у взаємодії з природою (ЕЗОП): естетична, етична, когнітивна, прагматична

ОСОБИСТІСНА

- Самостійність, ініціатива у прояві екологічної поведінки – стратегії поведінки
- Екологічний спосіб життя
- Екологічне мислення
- Екологічна свідомість
- Екологічна культура

Компетентність не зводиться тільки до знань чи тільки вмінь.

«Компетентність є ... сферою відносин, що існують між знанням і дією в людській практиці»

Розробка індивідуальної діагностичної карти екологічної компетентності

1. **Створення програми діагностування:** визначення експериментальних параметрів екологічної компетентності педагогів; конкретизація завдань діагностики (уточнення змісту параметра); методи отримання інформації в ході дослідження.
2. **Підбір, систематизація діагностичних методик, тестів, створення анкет,** розробка протоколів фіксування результатів спостереження та іншої документації для комплексного оцінювання динаміки формування екологічної компетентності педагога.
3. **Діагностика рівнів сформованості стану екологічної компетентності педагогів,** застосування підібраних методик та інструментарію діагностики для процедури вивчення особливостей розвитку екологічної компетентності.
4. **Збір, обробка і аналіз результатів діагностики сформованості експериментальних параметрів,** рівня сформованості екологічної компетентності педагогів.
5. **Загальне критичне оцінювання рівня сформованості екологічної компетентності (практико-орієнтованих компетенцій) педагогів.** Для об'єктивності оцінки до кожного параметра екологічної компетентності педагога мають бути розроблені критерії оцінювання та застосовуватися єдина шкала оцінювання.
6. **Висновки, розробка та реалізація індивідуального проектного плану розвитку екологічної компетентності педагога.**

Рівень екологічної компетентності можна визначити за трьома критеріями:

•КОГНІТИВНИЙ КРИТЕРІЙ:

- знання принципів організації та функціонування екосистем, що визначають якість навколишнього середовища, виробництва та здоров'я людини;
- знання про екологію рідного краю;
- вміння правильно аналізувати та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки екологічних проблем; – вміння прогнозувати екологічні наслідки людської діяльності, оцінювати екологічні відносини у контексті концепції стійкого розвитку країни.

ЦІННІСНИЙ КРИТЕРІЙ:

- почуття співпереживання;
- незалежність в екологічних судженнях;
- переконаність у необхідності щоденно дотримуватися міри, норм і правил природокористування, бережливого відношення до природного середовища у повсякденному житті та професійній діяльності;
- стійкий інтерес до проблем взаємодії суспільства з природою; необхідність у пізнанні.

ДІЯЛЬНІСНО-ПРАКТИЧНИЙ КРИТЕРІЙ:

- вміння протистояти проявам екологічного вандалізму у професійній праці, у повсякденному житті та соціальній діяльності;
- звичка дотримуватися екологічних норм поведінки та проявлення екологічної ініціативи в процесі оволодіння професією

Для визначення рівня екологічної компетентності доцільно застосовувати наступні методики:

**“Екологія у нашому житті”
(варіант I та варіант II)**

визначається рівень екологічності поведінки та її спрямованість

“Екологічні цінності”

визначається рівень емоційного ставлення до довкілля

**“Альтернатива”
“ЕЗОП”**

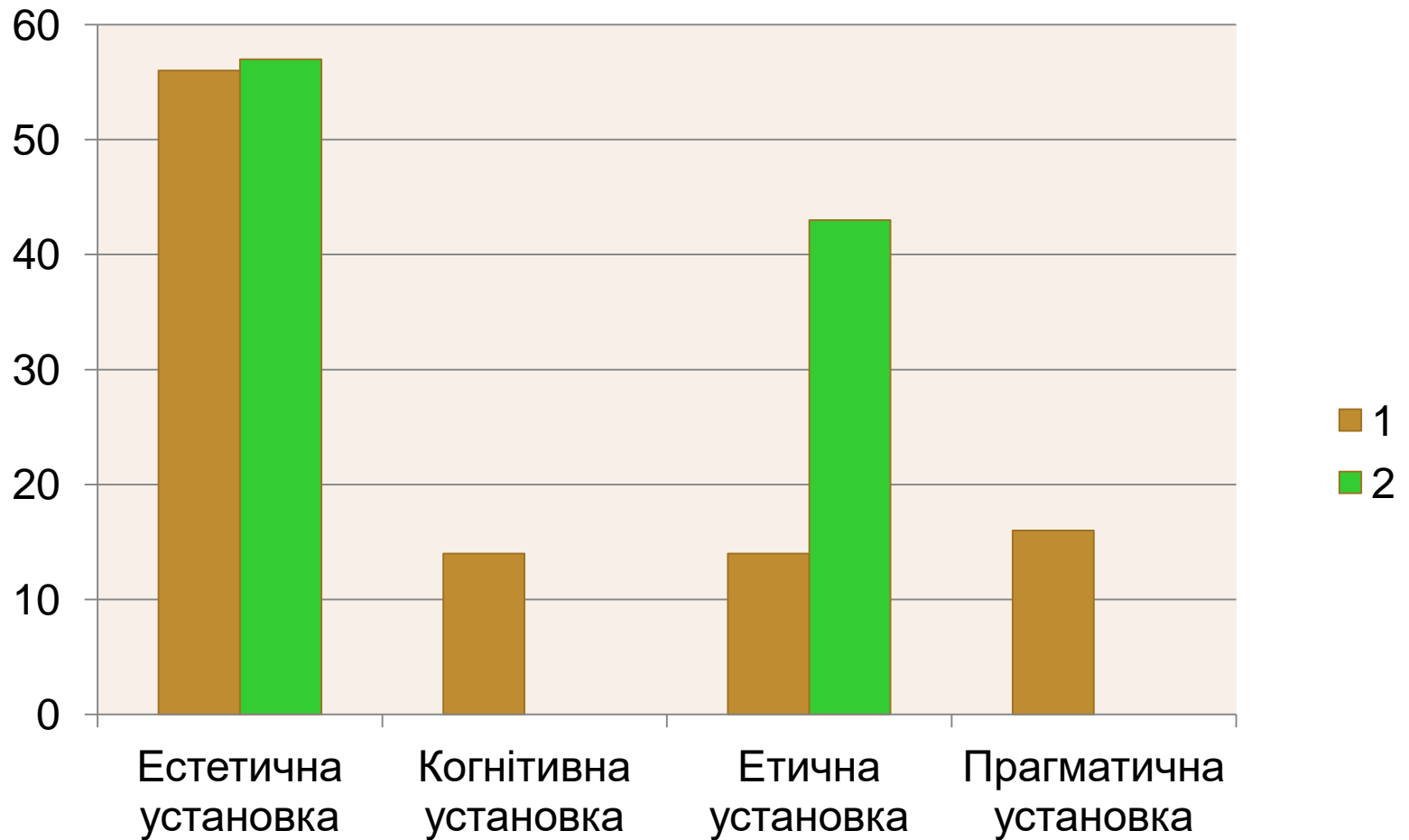
Визначається установка, мотивація взаємодії з природою

Вербальна асоціативна методика "ЕЗОП" (В.Ясвін, С.Дерябо)

	Естетична установка	Когнітивна установка	Етична установка	Прагматична установка
Методисти	56%	14%	14%	16%
Біологи	45%	30%	15%	10%
Психологи	51%	25%	15%	9%

Вербальна асоціативна методика "ЕЗОП" (В.Ясвін, С.Дерябо)

Тип мотивації Методика “Альтернатива”

Домінуючий тип мотивації взаємодії з природними об'єктами

10 квітня 2018р. Мінприроди разом із МОН починають збір заявок від українських шкіл для участі в екологічно-освітньому проекті

«Виховання покоління українців з високим рівнем екологічної свідомості має починатися з дитинства.

Заради цієї мети ми об'єднали зусилля двох міністерств та підтримали ідею талановитих школярів Нікити Шульги та Софії-Христини Борисюк.

Такі діти – це наше майбутнє, з яким нам вдасться перетворити Україну на екологічно безпечну країну», – пояснив Остап Семерак. – міністр екології та природних ресурсів.

«Однією з 10 ключових компетентностей, якою має оволодіти випускник нової школи, є «екологічна грамотність і здорове життя».

Зараз школа не дає нашим дітям таких знань та навичок. Натомість ми напихаємо дітей непотрібною теоретичною інформацією, яка не створює для них жодних конкурентних переваг у сучасному світі. При цьому заклад, в якому встановлений компостер, може показати переваги та можливості екологічно-відповідального способу життя. Це також дає додатковий ресурс для вивчення біології та інших предметів природничого циклу», – розповіла Лілія Гриневич.

Міністр освіти і науки Лілія Гриневич зазначила, що [проект «Компола»](#) ідеально підходить для розвитку екологічної грамотності в школярів, що передбачено реформою «Нова українська школа».

Турбота про інших

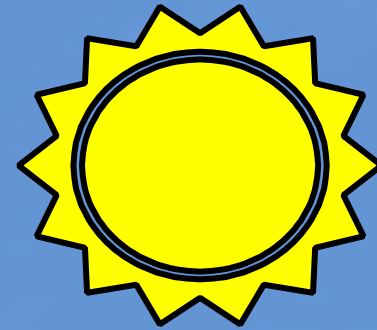
Перший подібний міст для тварин був побудований в 1950 році у Франції.

Зараз у Нідерландах, Німеччині, Франції, Швейцарії існують наземні і підземні переходи, завдяки яким можуть безпечно перейти дорогу не тільки великі і маленькі ссавці, але навіть земноводні, наприклад змії або ящірки.

Будівництво переходів для тварин стає стандартною плановою роботою

**Дякую
за увагу !**

**Левченко В.В.
к.філос.н.,
доцент кафедри філософії та освіти дорослих
Центрального інституту післядипломної освіти**